

NESE MŮVŮ

ANGAŽOVANĚ OFFLINE

aneb Čtyři praktické zkušenosti, jak se plánuje
a navrhuje se zapojením veřejnosti

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci EHP fondů.
www.fondnno.cz | www.eeagrants.cz

fond
pro NNO

INROS
Iniciativa rozvoje občanské společnosti

nadace
partnerství
I DE A PŘÍRODA

ISLAND
LICHTENŠTEIN
NORWAY
eea
grants

ISBN 978-80-87217-22-1

OBSAH

Milé čtenářky a čtenáři, 3

Participace „offline“: bez skutečných setkání to nejde 4

Pokus o „charrette“ v Oldřichově v Hájích 6

Úvodem 7

Čeho jsme chtěli dosáhnout 7

Kdo, co, kdy a pro koho 7

Tým míní, život mění 9

Za co se pochválit a na co si dát příště větší pozor 12

Stručně závěrem 13

**Ještě lepší ulice Gorkého aneb aktivní kavárnici/ice
mění veřejný prostor starého Brna 14**

Čeho jsme chtěli dosáhnout 15

Kdo, co, kdy a pro koho 15

Tým míní, život mění 16

Za co se pochválit a na co si dát příště větší pozor 17

Stručně závěrem 19

Týnec nad Sázavou – veřejnost plánovala, co s volným časem .. 20

Úvodem 21

Čeho jsme chtěli dosáhnout 21

Kdo, co, kdy a pro koho 21

Tým míní, život mění 22

Za co se pochválit a na co si dát příště větší pozor 24

Stručně závěrem 25

**Jaké chceme náměstí v Černovicích? aneb Jak uspořádat
dopravu i život a jak naložit s bývalou radnicí 26**

Úvodem 27

Čeho jsme chtěli dosáhnout 28

Kdo, co, kdy a pro koho 29

Tým míní, život mění 29

Detailní průběh obou setkání 30

Za co se pochválit a na co si dát příště větší pozor 33

Stručně závěrem 34

Závěrem o poučení, lidech a důvěře 37

O autorech 38

O organizaci 39

MILÉ ČTENÁŘKY A ČTENÁŘI,

mozaika čtyř příběhů, do kterých se chystáte začít, zapadá do činnosti našeho NEzávislého Sociálně Ekologického HNUTÍ zdánlivě nelogicky. Zájem veřejnosti jsme si doposud získávali kampaněmi, které reagovaly na problémy ohrožení životního prostředí a účasti veřejnosti. Umíme zorganizovat veřejné happeningy, přímé akce, vyhráváme soudy, mobilizujeme veřejnost prostřednictvím webových a mobilních aplikací. Ze zkušenosti již víme, že sepsovat petice, ustavovat zástupce veřejnosti či se účastnit správních řízení zvládá česká angažovaná veřejnost se stejnou lehkostí jako třídit odpady.

Tentokrát jsme zkusili něco jiného – vstoupit do míst, kde se chystají změny, s netradičními metodami občanské participace, vyvolat diskusi a závčas ji vést a strukturovat do smysluplných a využitelných výsledků. A to vše za účasti veřejnosti, samospráv, investorek a investorů, expertů a expertek. Na pomoc jsme si přizvali zkušené facilitátory a facilitátorky, architektku a architekta. Společně s nimi jsme zorganizovali dvoudenní kurz participace a z účastníků a účastnic vybrali čtyři komunity, kde jsme následně dovednosti z kurzu uplatnili. Kromě plánů a návrhů projektů pro tu kterou komunitu jsme se naučili rozlišovat, co je a není participace a jak včas identifikovat její zneužívání.

Když píší v množném čísle, je třeba upřesnit, že nejde jen o nás, kteří jsme se projektům věnovali, ale zejména o obyvatele a obyvatelky Oldřichova v Hájích, Černovic u Pelhřimova, Týnce nad Sázavou či sousedy a sousedky v brněnské ulici Gorkého. Jak konkrétně se diskutované změny v těchto lokalitách projeví, uvidíme za několik měsíců či let. Nicméně na následujících stránkách můžete nahlédnout poměrně detailně do toho, co takové zapojování veřejnosti obnáší, čemu se vyhnout, na co se připravit, jak sebe i ostatní namotivovat. Již z prvních stránek pochopíte, že participaci vnímáme jako intenzivní obousměrnou interakci. A tu nezajistí hlasovací ankety na internetu nebo debata se starostou nebo starostkou nad předem rozhodnutou věcí, jak bohužel můžeme někdy vidět. Staňte se i Vy iniciátorkou či iniciátorem věcného a rovnocenného dialogu o dění ve vaší ulici, obci, městě. A učte to ostatní, jako se o to snažíme my.

Za projektový tým NESEHNUTÍ
Hana Chalupská

PARTICIPACE „OFFLINE“: BEZ SKUTEČNÝCH SETKÁNÍ TO NEJDE

V této publikaci Vám předkládáme čtyři příklady, jak se dá plánovat s veřejností. Nejde o nijak velké projekty ani časově, ani co do významu. Přesto věříme, že pro ty z vás, kteří se participací zabýváte v praxi, mohou být inspirací užitečnou. O příklady je u nás totiž stále ještě nouze, přestože se o participaci v České republice mluví již od devadesátých let minulého století, tedy víc jak čtvrtstoletí. Ne že by se tady nic nedělo. Řada obcí a měst se více nebo méně systematicky snaží zapojovat veřejnost v různých typech projektů. Začalo to obvykle plánováním drobných veřejných prostranství, pak se přidaly komunitní plány sociální péče, posléze plány strategické, ve městech sdružených do Národní sítě zdravých měst tzv. fóra zdravých měst apod. V poslední době se hodně mluví o pocitových mapách nebo třeba o participativním rozpočtování. To nejdůležitější na těch pokusech má několik rovin. Učíme se ty věci především dělat. Sebelepší metodiky a teoretické poučky nevydají za to, když si vše prostě vyzkoušíme, osaháme. Další rovinou je učení se kontextu. Jednorázový, dobře zvládnutý participativní projekt je skvělá věc, ale časem musí zapadnout do systému, do celkové kultury chování radnice. Participace musí vrůst do přirozeného rytmu komunikace a řešení jednotlivých problémů tak, jak je přináší život. Participace totiž

vyvolává vysoká očekávání, která se mohou snadno zvrátit ve zklamání a nedůvěru. Nic se nebuduje a současně neztrácí tak snadno jako důvěra obyvatelstva. V trochu metaforické podobě si to můžeme ukázat na postupném vyprazdňování pojmů, které s participací částečně souvisí. Chvilí se silnou vizí veřejné správy stal pojem trvale udržitelného rozvoje. Poté se zjistilo, že trvalé nemůže být nic, a termín udržitelnosti se stal nic neříkající omáčkou všech možných dokumentů. Podobně se to přihodilo i termínu místní Agenda 21 nebo termínu komunitního plánování sociálních služeb. Dnes podobné riziko hrozí například konceptu „smart cities“ nebo plánům mobility. Za všemi těmi pojmy jsou důležité koncepty, které často byly naplňovány s těmi nejlepšími úmysly, ale nezřídka se z nich staly časem, rutinou nebo nedbalostí vyprázdněné symboly. Stejně riziko hrozí permanentně termínu participace (zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů, chcete-li). Proto v této oblasti vzniklo v poslední době několik iniciativ, které se snaží vnést do participativních procesů trochu reflexe, řádu a dobré praxe. Na lokální úrovni to je například Manuál participace, který díky intenzivní práci Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy spatřil světlo světa ke konci loňského roku a poměrně přehlednou formou se snaží v Praze

v nastavování a realizaci participačních procesů pomoci. Ze strany nevládních organizací vznikl na národní úrovni projekt PAKT – participace, komunikace, transparentnost. Ten se snažil zmapovat stav participace v ČR a na základě toho zpracoval dokumenty, které mají ambici úroveň participace v ČR zvýšit. Jde o dva dokumenty metodické (standards participace a metodika participace) a jeden spíše deklaratorní (prohlášení obce). Projekt NESEHNUTÍ „ANGAŽOVANĚ OFFLINE aneb Životní prostředí a rozvoj v rukách aktivní veřejnosti (nejen) v Brně“ je dalším dílkem do této mozaiky. Jak z názvu projektu vyplývá, jeho důraz je kladen na participaci založené na veřejných plánovacích akcích, kde se lidé scházejí tváří v tvář, protože jedině tak může vzniknout skutečné porozumění, pochopení a vzájemné vyladování zájmů, znalostí, dovedností a zkušeností.

Martin Nawrath,
Nadace Partnerství, facilitátor, specialista na participaci

POKUS O „CHARRETTE“ V OLDŘICHOVĚ V HÁJÍCH

LENKA TOMÁŠOVÁ

► ÚVODEM

Jedním z koutů České republiky, kam se NESEHNUTÍ se svým projektem ANGAŽOVANĚ OFFLINE vydalo, je obec Oldřichov v Hájích, která se rozprostírá na jihozápadním úpatí Izerských hor. Oldřichov charakterizuje rozvolněná urbanistická struktura (tzv. údolní lánová vesnice), jež je pro tuto oblast typická. Demografické složení obce se vyznačuje zvláštní dynamikou, kterou ovlivnila sudetská historie, zánik některých průmyslových podniků a s ním spojený výrazný pokles počtu obyvatel obce, a příliv nových usedlíků, který začal kolem roku 2000 a do dnešního dne více než zdvojnásobil počet obyvatelstva. V současné době žije v obci asi 730 lidí.

► ČEHO JSME CHTĚLI DOSÁHNOUT

V geografickém středu obce se nachází prostor, kterému místní říkají návés a který slouží jako její přirozené centrum. Typologicky však návés nepřipomíná. Prostor je vymezen z jedné strany budovou Besedy s restaurací a tanečním sálem, poštou, obchodem, pekárnou a budovou obecního úřadu, ke kterému přiléhá park. Největším problémem a zároveň i problémem identity samotného prostoru je fakt, že jím prochází velmi frekventovaná silnice třetí třídy, a tvoří tak bariéru mezi domy a samotným prostorem návsi, který se nejvíce využívá.

V současné době se zde nachází dětské hřiště, hřiště na volejbal, hasičská vodní nádrž a pomník obětem světových válek.

Kříží se zde nadnárodní cyklotrasy, pořádají se velké tradiční akce (dětský den, pálení čarodějnic, koncerty), trénují místní hasiči, hraje se volejbal i nohejbal, scházejí se tu děti, rodiče, prarodiče i mládež. Stručně řečeno, potkávají se zde všechny skupiny místních s různými zájmy a věkem. Návés je opravdu prostor, který slouží všem, ale zároveň kvůli křížení a vrstvení mnoha aktivit má i své problémy. O možných řešeních problémů, podobách i využití návsi se již v Oldřichově diskutovalo, ale zatím jen v oddělených skupinkách. Aby došlo ke shodě, bylo by potřeba se sejít a zamyslet se nad prostorem společně.

Iniciátorem projektu byl spolek novousedlíků Živo v Hájích, jehož cílem bylo zorganizovat veřejné plánovací setkání o využití a podobě prostoru návsi a zároveň tak vytvořit příležitost k setkání a vzájemnému porozumění různých skupin obce. Výsledkem setkání mělo být architektonické zadání projektu a následná společná realizace návrhu, při které by se obyvatelky a obyvatelé opět setkali na společné brigádě. Členové a členky spolku Živo v Hájích věřili, že společný projekt by mohl pomoci stmelit různorodé skupiny obyvatel v obci.

► KDO, CO, KDY A PRO KOHO

Kvůli již zmiňované historii obce existuje v Oldřichově rozkol mezi určitými skupinami obyvatel. Noví obyvatelé jsou vesměs mladí lidé s rodinami, kteří dojíždějí za prací do nedalekého Liberce a nežijí tradičním venkovským živo-

tem. V obci tak vzniká nedůvěra a určité kulturní pnutí mezi „starými“ a „novými“ obyvateli. Starší se sdružují kolem hasičů a Sokola a novější založili spolek Živo v Hájích. Spor není vyhrocený, ale především novousedlíci ho považují za zbytečný, protože si myslí, že nadšení pro rozvoj obce mají všichni společně. Jelikož cílem projektu je úprava prostoru, kde se všichni setkávají, považovali jsme za velmi důležité k aktivnímu zapojení do plánování oslovit skutečně všechny skupiny lidí.

Součástí pracovního týmu byli zahradní architektka Eva Klápšťová a architekt Petr Klápště, kterým obec svěřila vytvoření návrhu, dále odborná konzultantka Lenka Tomášová a iniciátorka projektu a členka spolku Živo v Hájích Lenka Kosková Třísková z Oldřichova. Dílčí úkoly pak měli na starosti i další obyvatelky a obyvatelé. Z přípravných setkání týmu vzešel návrh vyzkoušet v Oldřichově metodu participativního plánování „charrette“ v Česku zatím nepoužitou.

Charrette je nástroj spojující hlavní hráčky a hráče a veřejnost při spolupráci na hledání vize pro nově vznikající nebo obnovovanou část města či vesnice. Probíhá jako koncentrované pracovní jednání (3–5 dní), kterému však mohou předcházet až měsíce příprav. Účastnit se ho mohou všichni, koho se problém týká, např. obyvatelky a obyvatelé obce, architekti a architektky, urbanisté a urbanistky, úřednice a úředníci, kteří budou návrh schvalovat, majitelé a majitelky pozemků, investoři a investorky, developerky a developeři, ti, kdo chrání přírodu. Společně přitom pracují na hledání návrhu řešení, na němž se shodnou. Proces řídí nezávislí facilitátoři a facilitátorky, což vytváří neutrální půdu pro debaty a zvyšuje důvěru ve výsledek.

Časový harmonogram na sebe navazujících akcí byl sestaven tak, aby byl finální projekt hotový v zimních měsících a částečná realizace (první etapa projektu) mohla začít na jaře. Základní osou projektu se staly čtyři na sebe navazující události:

▼ **I. veřejné plánovací setkání**

Bylo naplánováno na neděli 17. 1. 2016. Cílem setkání byl sběr informací od občanů a občanek, zhodnocení současného a popis cílového stavu místa.

▼ **Vyhodnocení I. veřejného plánovacího setkání**

Cílem bylo vyhodnocení výsledků předešlého setkání a diskuze nad tématy pro společnou tvorbu návrhu a tím nastavení agendy společné práce.

▼ **Společná tvorba (charrette)**

Byla naplánovaná na sobotu 23. 1. 2016 jako celodenní intenzivní pracovní setkání s lidmi z obce.

▼ **II. veřejné plánovací setkání (představení návrhů)**

Bylo naplánováno na neděli 24. 1. 2016. Cílem setkání bylo hodnocení několika variantních řešení.

► TÝM MÍNÍ, ŽIVOT MĚNÍ

I. VEŘEJNÉ PLÁNOVACÍ SETKÁNÍ

I. plánovací setkání proběhlo v neděli 17. 1. 2016 od 10:00 ve společenském sále, dorazilo asi 55 účastnic a účastníků. Po úvodních slovech organizátorek a organizátorů, pana starosty a krátkém představení týmu jsme se se všemi přítomnými vydali na procházku do terénu. Společně jsme si prošli řešené území, účastnice a účastníci měli možnost poukázat na problémy i hodnoty místa. Na závěr pak byli vyzváni, aby se postavili na místo, které mají na návsí nejraději, kde si myslí, že je největší problém a kde tráví nejvíc času. Každá z pozic byla zdokumentována fotografem. Toto cvičení týmu posloužilo jako prvotní osahání místa a seznámení se s účastnicemi a účastníky, pro něž to mělo význam v tom, že si vzájemně vizuálně představili svůj vztah k místu a začali o něm mezi sebou a s námi mluvit.

I. veřejné plánovací setkání – výběh do terénu
Autor: Petr Klápště

Po návratu z procházky byli všichni rozděleni do čtyř pracovních skupin, ve kterých byla postupně diskutována následující témata:

► Vnímané hodnoty místa

Jaké jsou hodnoty a pozitivní vlastnosti návsí a proč? Co všechno by architektky a architekti měli ve svém návrhu zachovat a dále podpořit?

► Vnímané problémy místa

Jaké jsou problémy a negativní vlastnosti návsí? Co všechno by architektky a architekti měli vyřešit, upravit nebo alespoň dále nezdůrazňovat?

► Cílové aktivity místa

Jaké aktivity se na návsí odehrávají a jaké by se tam měly odehrávat? Jaké aktivity potřebují podporu, vybavení a prostor?

► Cílový charakter místa

Jaký charakter by náves měla mít? Vyjmenovat přídavná jména, která by náves charakterizovala.

Po dokončení seznamu každého z diskutovaných témat účastnice a účastníci ohodnotili jednotlivé výroky prioritními body, aby se výsledky roztrídily dle vnímané důležitosti. Každý/á mohl/a při hodnocení využít 5 bodů pro hodnoty, 5 bodů pro problémy, 5 bodů pro cílové aktivity a 3 body pro

cílový charakter. Každá z pracovních skupin po dokončení vyvěsila obodované balící papíry na prádelní šňůru, která byla v místnosti připravena. Ke konci tohoto setkání facilitátor či facilitátorka každé skupiny ve stručnosti představil výsledné priority jednotlivých témat, aby měli účastníci a účastnice možnost seznámit se s výsledky práce ostatních skupin.

Na závěr setkání jsme přítomné seznámili s dalším průběhem projektu, představili jim koncept toho, co se bude odehrávat následující víkend, a pozvali všechny, kteří by se chtěli účastnit společného tvoření, aby se přišli podívat ještě tentýž den na vyhodnocení výsledků prvního plánovacího setkání.

VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ I. PLÁNOVACÍHO SETKÁNÍ A DEFINICE ZADÁNÍ

Tým v průběhu odpoledne vyhodnotil výsledky plánovacího setkání. Připravil tabulky s výstupy seřazenými dle prioritních bodů a seskupil výroky, které se shodovaly nebo byly významově podobné. Večer jsme se pak setkali s účastnicemi a účastníky, kteří projevili zájem o společnou tvorbu příští víkend. Těm jsme prezentovali výsledky a zároveň jsme otvírali diskuzi k tématům, která je zaujala. Tato témata jsme zaznamenávali, abychom s nimi mohli dále pracovat.

SPOLEČNÁ TVORBA (CHARRETTE)

Tým se sešel v Oldřichově v pátek 22. 1. 2016 a zřídil si dočasný ateliér přímo na obecním úřadě, který je součástí prostoru návsí. Několik prvních hodin jsme věnovali přípravě zázemí, materiálů a pracovního prostoru. Následně jsme si zrekapitulovali výsledky I. plánovacího setkání a definovali hlavní prioritní body zadání. Také jsme se seznámili se všemi podkladovými materiály, jako jsou limity území a projekty ve stavebním řízení (průtah silnice III. třídy), které souvisí s řešeným územím. Poté jsme se rozhodli každý za sebe prověřit možná architektonická řešení prostoru. Při přemýšlení a prokreslování jsme si místo několikrát prošli a poznali možné příležitosti a úskalí projektu. Za několik hodin jsme se opět nad návrhy sešli a prodiskutovali je. Ke konci dne jsme vypracovali tři variantní řešení a dlouze jsme diskutovali, zda varianty účastnicím

a účastníkům následujícího dne ukázat, či ne. Rozhodli jsme se dát jim na výběr.

Následující den v sobotu jsme společnou tvorbu zahájili v 9 hodin ráno. Celkem se sešlo kolem 20 lidí, někteří se však účastnili jen části setkání podle svých časových možností. Na začátku jsme všechny postavili před rozhodnutí, jestli by chtěli o místě uvažovat s čistým archem papíru, nebo jestli by raději nejprve chtěli vidět variantní řešení, která jsme připravili. Přítomní se tak přirozeně rozdělili do dvou podobně velkých pracovních skupin.

První skupina začala s čistým archem papíru a rozmyšlela se nad koncepcí prostorového uspořádání návsi. Druhé skupině jsme na začátku odprezentovali tři variantní řešení, poté si skupina zaznamenala krátký komentář ke každému a následně se pokusila o tvorbu čtvrté vlastní varianty.

Společná tvorba – práce ve skupinách
Autor: Petr Klápště

Dynamika v obou skupinách byla výrazně odlišná. První strávila hodně času v diskuzích a polemikách, ale poté, co počáteční obtíže překonala, zakreslila dvě relevantní řešení, která byla opravdu výsledkem společného myšlení a tvorby.

Druhá skupina se nedokázala odpoutat od odkazování se na již prezentované varianty, jejich hodnocení a konsolidaci všech úspěšných prvků do jedné. V této skupinové práci chyběl prvek společného tvoření zcela nové nezávislé varianty. Na závěr se skupiny opět setkaly a vzájemně si představily výsledky své práce.

Ve druhém kole práce ve skupinách jsme řešili specifitější témata, jako například řešení vodní nádrže, zeleň na návsi nebo hledání dominanty obce. Po skončení práce jsme opět vzájemně prezentovali výsledky jednotlivých skupin.

V sobotu večer tým ještě navštívili mladí „parkouristé“, se kterými jsme probírali specifika jejich cvičení. Ukazovali jsme si obrázky a videa z akcí a snažili jsme se porozumět tomu, jaké triky dělají a jaká zařízení k tomu potřebují. Probírali jsme jednotlivé prvky a jejich parametry do detailů, aby pro ně měly smysl a abychom věděli, jak je zapracovat do návrhu. Tímto okamžikem společná tvorba s občankami a občany skončila.

V průběhu sobotní noci a neděle se tým intenzivně zabýval produkcí finální prezentace tří variant řešení, které vycházely z toho, co jsme při společné tvorbě vymysleli. Hodně důležitou inspirací, kromě vlastních výsledků společného

tvoření, byl slovní komentář tvořících – nezřídka jsme na základě porozumění motivaci pro prezentované varianty dále rozvinuli naznačenou ideu.

II. VEŘEJNÉ PLÁNOVACÍ SETKÁNÍ

Druhé veřejné plánovací setkání se konalo v neděli 24. 1. a mělo být vyvrcholením celé akce. Oproti očekáváním se však dostavilo jen asi 30 účastnic a účastníků. Cílem tohoto setkání bylo ohodnotit vzniklé varianty. Nejdříve jsme všechny tři varianty společně odprezentovali. Poté se vytvořily tři pracovní skupiny, v nichž se hodnotily jednotlivé varianty na základě pozitiv a negativ. Nakonec jsme hodnotící výroky bodovali souhlasnými (15) a nesouhlasnými (5) prioritními body. Před formálním ukončením setkání jsme všem vysvětlili další postup projektu, aby věděli, co mají dále očekávat.

I. veřejné plánovací setkání – práce ve skupinách
Autor: Michal Ryska

► ZA CO SE POCHVÁLIT A NA CO SI DÁT PŘÍŠTĚ VĚTŠÍ POZOR

Vzhledem k tomu, že Oldřichov je obec, kde žije 730 lidí, se účast 55 z nich na veřejném setkání zdá na první pohled jako zdařilá akce. Je však pravda, že v tom počtu bylo relativně málo starousedlíků a jim blízkých. Většina zúčastněných, vyjma několika hasičů/ek a Sokolů/ek, patřila k mladší generaci obyvatel, která se do Oldřichova přistěhovala v posledních několika letech. Myslíme si tedy, že jednoho z cílů – spojit lidi z různých demografických skupin obce nad řešením společného projektu - jsme zatím nedosáhli. Uspokojivé však je, že se setkání dělo pod záštitou obce, zastupitelek a zastupitelů i pana starosty. Zdrojem dynamiky byla také účast „parkouristů“ (náctiletých chlapců), kteří přišli s velkým nadšením a vírou, že se jejich zájmy do výsledného návrhu promítnou.

Při hodnocení charrette se tým shodl, že bylo velmi prospěšné řešit projekt přímo na místě a mít možnost si kdykoliv ověřit relevantnost navrhovaných řešení. Při práci ve skupinách bylo zásadním pozitivem to, že jsme podrobně poznali potřeby a problémy místních a společně jsme hledali jejich řešení. Shodli jsme se, že některé nápady bychom sami doma prostě nevymysleli.

Také jsme se však poučili v tom, že nebylo strategicky výhodné ukázat účastnicím a účastníkům námi vypracované varianty řešení, neboť skupina pak nedokázala vytvářet vlastní

návrh a stále se odkazovala k tomu, co už viděla. Dospěla tak spíše ke konsolidaci tří variantních řešení do jednoho. Dalším problémem mohlo být nahuštění celého programu do jednoho dne, což narušilo originální formát charrette, který střídá fáze, kdy pracuje veřejnost a kdy pracuje jen tým.

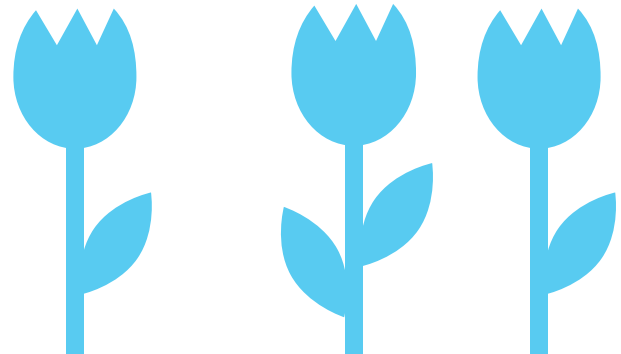
► STRUČNĚ ZÁVĚREM

Architektky a architekti mají v další fázi projektu důležitý úkol. Na základě výsledků hodnocení tří variantních řešení musí vypracovat finální návrh. Ten by měl zakomponovat prvky, které byly pozitivně ohodnoceny a získaly nejvíc prioritních hlasů, a zároveň být koherentní koncepcí prostoru návsi. Výsledek představí také návrh etapizace – vymezí úpravy, které by se daly zrealizovat ještě tento rok, a ty, které budou muset počkat. Obec si tedy bude moct vytvořit plán realizací a začít se na ně připravovat. Protože Oldřichov plánuje realizovat úpravy návsi společně s lidmi žijícími v obci, doufáme, že to bude další příležitost k setkání a lepšímu vzájemnému poznání místních. Snad se díky tomu organizátorům podaří propojit všechny obyvatelky a obyvatele obce a splnit tak jeden z důležitých cílů celého projektu.

JEŠTĚ LEPŠÍ ULICE GORKÉHO ANEB AKTIVNÍ KAVÁRNÍCI/ICE MĚNÍ VEŘEJNÝ PROSTOR STARÉHO BRNA

MARTIN NAWRATH

▶ ČEHO JSME CHTĚLI DOSÁHNOUT

Iniciativu směřující ke zvelebení části brněnské ulice Gorkého vyvolala skupina přátel provozujících družstevní kavárnu Tři ocásci (dále jen Ocásci). Ta je v Brně fenoménem. To například dokazuje skutečnost, že ji jako vůbec první kavárnu uvedl týdeník Respekt ve své nové rubrice „Místa, kde se setkáváme“. Silně ekologicky a sociálně zaměřená skupina se od samotného počátku svého působení na ulici Gorkého snažila mít vliv na místo, kde působí. Časem vykrytalizoval nápad oživit část ulice Gorkého, která je ohraničená ulicí Úvoz, jednou z výrazných dopravních tepen Brna. Ocásci se tak například zapojili do celobrněnské akce Týden města, kdy v uzavřené ulici uspořádali pouliční slavnost. Mimo to se jim také podařilo vytvořit na zeleném pásu mezi ulic a chodníkem řadu záhonků,

kteří měly zvelebit celkově zanedbanou ulici. Jak akce zklidňující ulici, tak vznik záhonků však neměly zcela jednoznačný ohlas mezi místními. Někdy přímá, někdy nepřímá kritika kavárny se propojila s kritikou chování některých zákazníků (kouření) a hlukem, který kavárna produkuje (zejména díky kulturním akcím a venkovní zahrádce), stejně jako s kritikou jejich podpory uprchlíků (například pořádání materiální sbírky). Tato někdy otevřená, někdy zákulisní kritika kavárny/ice přivedla k potřebě více s lidmi v ulici komunikovat a lépe zmapovat, co jim skutečně vadí a jak by oni sami chtěli ulici zvelebit. Dialog ale dlouho vázl. Uzavíral se mezi příznivkyně a příznivce kavárny, širší komunita na výzvy k diskusi více méně nereagovala.

▶ KDO, CO, KDY A PRO KOHO

V rámci mapování důležitých osob a institucí, které by neměly v komunikaci o podobě ulice Gorkého chybět, bylo snahou identifikovat jak ty, kteří Ocáskům fandí, tak ty, kteří přátelsky naladěni nejsou nebo jsou ve skupině stěžovatelů. Vzhledem k tomu, že tato identifikace byla poměrně obtížná (stížnosti byly spíše anonymní), byly cílové skupiny identifikovány v obecné rovině takto:

- ▶ Návštěvníci/ice a přátelé kavárny
- ▶ Místní podnikatelé/ky (restaurace, obchody, služby, galerie)
- ▶ Místní obyvatelé/ky
- ▶ Zástupci/kyně veřejné správy (Městská část Brno – střed)

V rámci iniciativy nebylo plánováno přistoupit i k projektování nové podoby ulice. Zamyšleným cílem bylo především zkusit se domluvit na změnách, které budou konsensuální a které zvládnou zrealizovat buď samotné obyvatelky a obyvatelé, nebo jim v tom pomůže úřad městské části. Hlavním cílem bylo přesvědčit a přizvat lidi k tomu, aby ve facilitované a strukturované diskusi otevřeně pojmenovali svůj pohled na hodnoty a problémy života na ulici Gorkého.

Plánovaný harmonogram aktivit byl:

- ▶ Identifikovat cílové skupiny (říjen – listopad 2015)
- ▶ Předběžný průzkum názorů – polo-strukturované rozhovory přímo na ulici (prosinec 2015)
- ▶ Veřejné plánovací setkání (únor 2016)
- ▶ Distribuce výstupů setkání, příprava následných kroků (březen 2016)

Veřejné setkání probíhalo v neformální a současně pracovní podobě

▶ TÝM MÍNÍ, ŽIVOT MĚNÍ

Projekt probíhal více méně podle stanoveného harmonogramu, i když s jistým váháním. Důsledně neproběhla pouze analýza cílových skupin. Nevznikl podrobný seznam obyvatel a obyvatel a majitelů a majitelek domů s rozlišením toho, jaký vztah k Ocáskům mají.

První viditelnou aktivitou tak bylo mikulášské postávání na ulici s flipchartem, čajem a perníčky. Cílem této aktivity bylo předběžně zmapovat jak šíří témat, která obyvatelky a obyvatelé ulice považují za důležitá, tak různost a váhu jednotlivých názorů. Hlavním výstupem těchto rozhovorů neměl být nějaký objektivní pohled, ale spíše předběžná myšlenková mapa a zorientování Ocásků a facilitátora v atmosféře, která mezi lidmi v ulici panuje. Reálný úspěch pak spočíval především v tom, že během rozhovorů nedošlo k žádným čistě negativním projevům místních. Dalo se totiž počítat se vším. Ocáskům bylo v předchozí době adresováno nemálo nenávislných vzkazů, souvisejících s jejich názory na téma uprchlické krize.

Klíčové v celé realizaci bylo plánovací setkání. To nakonec padlo na první únorovou středu a klíčovou otázkou bylo „kolik jich přijde?“. A přišlo jich hodně. Galerie OFF/FORMAT sídlící na ulici Gorkého se okolo páté hodiny zaplnila a kromě příznivkyň a příznivců kavárny přišly přes tři desítky starousedlíků/ic. Svou roli jistě sehrálo i to, že účast na setkání

přislíbila místostarostka městské části Jasna Flamiková, která je za podobu veřejných prostor starého Brna zodpovědná. A nakonec nebyla na setkání zastupitelkou jedinou, což bylo příjemným překvapením. Diskuze byla strukturována do hledání silných stránek (hodnot) území, slabých stránek (problémů) a návrhů aktivit a opatření, která by kvalitu života na ulici zvýšila. Během zhruba dvou hodin jsme tak zaznamenali názory očekávatelné (například ocenění atmosféry ulice s malými obchody, službami a restauracemi, přítomnost vzrostlých stromů), ale i ty předem neočekávané, což bylo například ocenění aktivní komunity, která je sice hodně pestrá a někdy to v ní vře, ale která drží při sobě. Jako nejzávažnější problémy byly identifikovány ty související s parkováním a celkovým pořádkem v ulici (nedostatek odpadkových košů, psí exkrementy, přítomnost popelnic v ulici). Z podporovaných návrhů získalo nejvyšší ohlas zavedení obytné zóny s rezidenčním parkováním, doplnění zeleně a koncepčnější architektonické řešení zelených pásů na ulici.

V návaznosti na tyto výsledky a na atmosféru setkání, která byla velmi přátelská, věcná a přející další společné práci, se kavárníci/ice rozhodli s iniciativou pokračovat. Na březzen svolali další setkání, které se zaměřilo na zlepšení vzhledu ulice. Přizvali k tomu zahradní architektku, jejíž zadání vycházelo z výsledků diskuze předchozí. V ní totiž většina místních oceňovala aktivitu Ocásků pro zlepšení stavu veřejného prostoru v ulici, ale současně nepovažovala samotné záhonky za funkční, estetické a hodící se do historického jádra města. K této kon-

cepční diskusi bylo přidruženo téma spojené s nepořádkem na ulici. Ve spolupráci s majitelkami a majiteli domů se nyní bude komunita snažit, aby se popelnice z ulice vrátily tam, kde dříve byly, tedy do prostor bytových domů. Pro potřeby úřadu městské části se také skupina pokusila definovat vhodná místa pro odpadkové koše se sáčky na psí exkrementy.

▶ **ZA CO SE POCHVÁLIT A NA CO SI DÁT PŘÍŠTĚ VĚTŠÍ POZOR**

Co se povedlo a proč

- ▶ Předběžně zmapovat spektrum názorů na ulici přímo v terénu
- ▶ Přizvat k diskusi obyvatelky a obyvatele ulice, kteří nebyli fanoušky Ocásků
- ▶ Přizvat místostarostku Městské části Brno-střed zodpovědnou za oblast veřejných prostranství a zprostředkovat jí tak názory občanů a občanek
- ▶ Prolomit bariéru „šuškandy“ a dát prostor všem hlasům
- ▶ Hledat konsensuální řešení
- ▶ Vzbudit chuť lidí k další diskusi a k větší spolupráci na zvelebování ulice

JAK TO VNÍMALI MÍSTNÍ LÍDŘI

„Projekt s ozeleňováním vlastně vznikl před třemi lety, právě s prvním ročníkem Týdne města, kdy jsme se rozhodli, že nebudeme jen smutně koukat na to, jak je okolí za našimi dveřmi ošklivé, a rychle přebíhat z jednoho hezkého prostředí do druhého anonymními a šedivými koridory, ale že chceme sami a bez nějakého čekání na autoritu udělat obyvatelný a hezký i svět před našimi dveřmi. Vždyť dříve se na ulicích žilo, setkávalo, hrálo a povídalo, dnes se jimi rychle prochází a je kladen důraz pouze na jejich koridorovou funkčnost. Proto jsme se rozhodli, že se to pokusíme změnit. Nejdříve jsme se omezili jen na vytvoření pár záhonů s tím, že si chceme udělat ulici hezčí. Nesnažili jsme se kontaktovat sousedky a sousedy jinak než pozvánkou na předem vymyšlenou sázečí akci, kterou jsme sami financovali a ve výsledku i téměř sami provedli. Čekali jsme, jestli se k nám někdo přidá sám od sebe, začne třeba sázet, zalévat, chodit na akce, které jsme venku pořádali, ohlasy byly ale malé. Některým se to líbilo, hodně lidí kritizovalo, ale hlavně se nikdo příliš nezapojil. V druhém roce jsme se rozhodli, že chceme pokračovat, ale soustavněji v průběhu celého roku. Získali jsme finance z grantového programu Společně pro Brno rozdělovaného Nadací Veronica a naplánovali více věcí, více akcí, více květin, ... Na akce jsme se nadále snažili zvát sousedky a sousedy (na společné sázení, tvoření záhonků, pouliční mostování i kulturní akce konané přímo v ulici).

Ohlasy byly tentokrát výraznější, někteří lidé se sami snažili o záhonky starat, vysazovat nové květiny, zalévat apod. Hodně lidí ale také vzhled záhonků kritizovalo. Pokusili jsme se udělat i nějaký komunikační průlom a vytvořili sousedskou nástěnku u prodejny potravin Brněnka, přesto se nám nedařilo komunikaci navázat. Proto nás velmi potěšilo, že jsme se mohli stát součástí projektu NESEHNUTÍ a zkusit prolomit komunikační bariéru, která tu byla. Myslím, že to se nám sousedským setkáním povedlo a jsem za to hodně ráda. Projekt jsme před třemi lety rozjžděli s úplně jinou, naivní perspektivou – udělat ulici hezkou a basta. Časem jsme ale zjistili, že práce s veřejným prostorem není vůbec tak jednoduchá a že to vyžaduje spoustu úsilí a zohledňování aspektů, o kterých jsme před třemi lety neměli ani tušení. Stále se v naší snaze zlepšujeme a zjišťujeme, že se některé priority posouvají do netušených končin, například že je lepší mít hezkou nástěnku a pět velkých květináčů se sezením, o které se budeme společně starat, společně se scházet se sousedkami a sousedy, zdravít se, nechávat si vzkazy a bude to zkrátka společné malé dílo, které se bude třeba pomalinku rozšiřovat, než osázet celou ulici spoustou květin, o které se lidé ale nestarají, vesele do nich kolemjdoucí házejí odpadky a venčí na nich své psy, protože k danému vytvoření nemají žádný vztah.“

Tereza Náhlíková, Tři ocásci

JAK TO VNÍMALI MÍSTNÍ POLITICI

„Setkávání se s lidmi nad veřejnými prostory v jejich okolí považují za velmi důležité. Bez součinnosti s místními obyvateli těžko můžeme pochopit všechny souvislosti fungování veřejných prostor, pojmenovat všechny jejich přednosti i bolístky a přispět pak následnými kroky z úrovně samosprávy k srozumitelným či vítaným návrhům řešení.

Ve velkých městech je i díky komplikovanějším vztahům správcovským a majetkovým mnohem vzácnější narazit na lidi takto osobně zaangažované, jak je tomu zde na ulici Gorkého. Budování a péče o záhony v pásech

zdrupané zeleně místními obyvateli je věc nevedsná a respektu hodná. Zároveň se ale na sousedském setkání ukázalo, že i na podobu těchto záhonů můžou panovat různé názory z hlediska estetičnosti a že i věc na pohled možná nevýznamnou je dobré vzájemně prodiskutovat. V každém případě děkuji všem, kteří svojí aktivitou přispívají ke zvyšování kvality místní komunity i veřejného prostoru, bez nich by byl náš svět mnohem chudší!“

Mgr. Jasna Flamiková,

3. místostarostka městské části Brno-střed

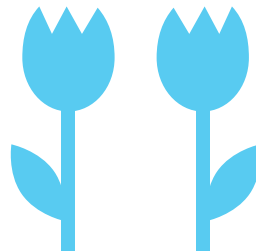
Co se nepovedlo a proč

- ▶ Udělat vždy všechny kroky v čase, na kdy byly naplánovány (částečně to bylo zapříčiněno jistou váhavostí Ocásků, způsobenou obavami z výsledků diskuze a dopadu těchto výsledků na jejich práci).
- ▶ Dostatečně zanalyzovat cílové skupiny a tedy předem přizvat konkrétní osoby a zohlednit jejich zájmy v území (způsobené dlouhodobě malým kontaktem mezi starousedlíky a nově přichozími, díky kterému Ocásci nevěděli, odkud v analýze začít).

▶ STRUČNĚ ZÁVĚREM

Projekt zvelebení veřejného prostoru části ulice Gorkého je v něčem typický pro dnešní dobu. Zájem o kvalitu veřejného prostoru roste, a to zejména u mladší generace větších měst, která se buď inspiruje pobyty v zahraničí, nebo díky vzdělání mění generační postoj k tomu, jak má vypadat ulice. Objevuje znovu kouzlo pěší chůze, případně jízdy na kole, preferuje menší obchůdky s lokálními potravinami v dosahu bydliště, chce se potkávat a bavit nejen v kavárnách, ale i na ulici jako takové a je ráda, když má na ulicích svobodný prostor dělat muziku nebo divadlo. To samozřejmě úplně nezapadá do přetrvávajících trendů společnosti jako celku. Aut ještě spíše přibývá, stále vznikají velká obchodní centra, kde se pěšák téměř nemá šanci dostat. Zeleň v ulicích je často ještě

dědictvím minulého režimu, a tak buď ulice spíše hyzdí než okrašluje, nebo je na odpis. Do toho neustále přibývá nových norem a předpisů, které upřednostňují technickou infrastrukturu, a výsadba zeleně nově tak bývá neřešitelným oříškem. Běžný občan či občanka rezignuje, ne však ti aktivní. Je úžasné vidět někoho, kdo nespolehá pouze na veřejnou správu, kdo dokáže měnit věci i bez velkých grantů, kdo pochopil, že veřejná správa dříve či později půjde občanům vstříc. Tak se tomu děje třeba ve Vídni, kde si občanky a občané mohou žádat o granty na výsadbu zeleně, úpravu městských zahrádek a dvorků s tím, že jsou jasně daná určitá pravidla toho, jak to musí fungovat. Projekt Tří ocásků tak může být nejen snahou o zvelebení konkrétní ulice, ale i brněnským pokusem hledat v kultivovaném dialogu radnice, místních obyvatel a obyvatel a odborníků a odbornic možnosti pro proměnu ulic, které se ne vždy musí pohybovat v řádu milionů.

TÝNEC NAD SÁZAVOU – VEŘEJNOST PLÁNOVALA, CO S VOLNÝM ČASEM

BLAŽENA HUŠKOVÁ

► ÚVODEM

Týnec nad Sázavou je rodištěm motocyklu Jawa a centrem vodní turistiky na Sázavě. Rozkládá se po obou březích řeky Sázavy, na levém břehu se nachází jeho historická část a starší bytová zástavba, na pravém břehu slévárna Metaz, železniční stanice a autobusové nádraží, obchody, většina institucí a sídliště. V osmi místních částech žije asi 5600 lidí, v zastupitelstvu zasedá 17 zastupitelů/ek. Za občanskou vybaveností se do Týnce sjíždí i obyvatelé okolních obcí, do základní školy chodí 520 žáků a žáků, ve městě působí asi 20 spolků zaměřených zejména na sport a kulturu. Kromě webu města <http://www.mestotyynec.cz/> jsou významným informačním zdrojem v Týnci měsíčník Týnecké listy a web týnecké vlnění <http://www.tyneckevlneni.cz/>.

► ČEHO JSME CHTĚLI DOSÁHNOUT

S myšlenkou povzbudit občanskou vzájemnost, komunikaci mezi občankami, občany a vedením města a zapojování veřejnosti v Týnci přišli týnecký městský architekt Jan Vaněček a jeho kolegyně a dobrovolná spolupracovnice Veronika van der Ent. Honza žije v Praze, Veronika v Neveklově (asi 13 km od Týnce). Ani jeden z nich tedy není v Týnci doma. Jako městský architekt, člověk všímavý a nezatížený příslušností k místu, si Honza začal silně uvědomovat některé týnecké zvláštnosti, výzvy a příležitosti. První je například to, že Týnec nemá náměstí ani jinak jasně definované centrum obce.

Nevyužitý je také například potenciál řeky Sázavy, respektive zpřístupnění řeky nejen pro vodáky, ale zejména pro místní. Pokusil se s některými návrhy oslovit týnecké občanky a občany a vedení města, ale setkal se převážně s neúspěchem. Ve své práci narazil také na to, že Týnec nemá strategický plán či program rozvoje obce, takže konkrétní rozvojové záměry se posuzují ad hoc, a nikoli jako součást promyšlené a sdílené vize. Na webu města Honza představil práci městského architekta a její cíle. V plánech pro rok 2015 zmínil potřebu uspořádat několik veřejných debat zaměřených na důležitá témata života ve městě. Mimo jiné zde uvedl:

„Bez účasti veřejnosti v samotném počátku jsou veškeré vize spíše politickým rozhodnutím. Pod dohledem zkušeného, nezávislého moderátora budou vedeny řízené debaty o městě. Občanům se tímto nabízí reálná možnost ovlivnit koncepci a budoucnost města. Výsledky setkání budou vždy zaneseny do ustanovení, které vezme zastupitelstvo v potaz, budou podkladem pro možný strategický plán a architektonickou koncepci města. Výsledky budou prezentovány veřejně v Týneckých listech a na Týneckém vlnění.“

S tímto záměrem se obrátil na NESEHNUTÍ.

Během počátečních diskusí jsme si vyjasnili, že Honza a Veronika jsou připraveni pomoci vedení města a místním, aby zapojování veřejnosti v různých podobách v Týnci zdomácnělo, ale jejich osobní angažmá je časově omezené, a je tedy třeba najít člověka či skupinu lidí, kteří „převzou veslo“ a stanou se do budoucna nositeli myšlenky i praktického uplatnění participace v Týnci.

► KDO, CO, KDY A PRO KOHO

Na základě jednání s vedením města (starosta, místostarosta a tisková mluvčí) jsme dospěli k závěru, že Týnec není připraven na „velkou“ veřejnou diskusi o dlouhodobých rozvojových záměrech (chybí zkušenosti se zapojováním veřejnosti a část vedení města má pochybnosti o tom, zda takové akce mají smysl) a že bude vhodnější začít veřejnou diskusi na téma, které je konkrétní, potřebné a blízké mnoha místním lidem – trávení volného času v Týnci.

Rozhodli jsme se uspořádat veřejnou diskusi s nadějí, že tak dosáhneme tří cílů:

- prakticky přispějeme ke zlepšení v jedné konkrétní oblasti života Týneckých (volný čas)
- ukážeme, že zapojování místních má smysl, je efektivní, přináší výsledky, neohrožuje schvalovací procesy
- najde se člověk či skupina lidí, kteří (na základě pozitivní zkušenosti a prakticky nabytých dovedností) budou dál prosazovat uplatnění metod zapojování veřejnosti při různých příležitostech.

Náš původní plán nesahal dále než k přípravě a realizaci veřejné debaty a jejímu následnému vyhodnocení s vedením města a s těmi, kdo zastupují spolky.

Při tématu tak široce formulovaném (volný čas v Týnci) byla jednou z cílových skupin veřejnost – obyvatelky a obyvatelé

Týnce. Zvláštní pozornost jsme věnovali dvěma soukromým majitelům a provozovatelům zázemí pro volnočasové aktivity, dále všem vedoucím, členkám a členům spolků a klubů (oslovili jsme nejen sportovní kluby a spolky kulturní, ale také např. Mateřské centrum nebo Vlastivědný spolek), zastupitelkám a zastupitelům.

► TÝM MÍNÍ, ŽIVOT MĚNÍ

Prvním krokem bylo uspořádání veřejné diskuse.

V přípravné diskusi s vedením města jsme se pokusili předvídat nejdůležitější témata, na která by se veřejná diskuse měla soustředit: například koupání a lázeňství, tělocvičny v přírodě, neorganizovaný volný čas, volný čas dospívajících, volný čas na sídlišti, koordinace velkých akcí a finanční podpora města.

Honza a Veronika připravili návrhy letáků a pozvánek, vedení města zajistilo rozeslání mailem a poštou a vydání v Týneckých listech. Důležité bylo setkání se členkami a členy kulturní a sportovní komise města, kteří pak šířili informaci o veřejné diskusi také osobním pozváním.

Veřejná diskuse se konala 26. listopadu 2015 v prostorách respiria týnecké základní školy. Město se skvěle zhostilo přípravy prostor, občerstvení, ozvučení apod. Diskusi v plénu a ve čtyřech pracovních skupinách řídili externí facilitátoři/rky. Veřejné diskuse se zúčastnilo přes 70 lidí, což překročilo i ty neoptimističtější odhady. Důležité bylo, že se zúčastnili

zástupkyně a zástupci všech spolků, přišli mladí i starší, rodáci i přistěhovalí a kromě dvou byly zastoupeny všechny městské části.

Cílem veřejné diskuse bylo společně pojmenovat a pochválit to, co funguje výborně, popsat problémy a nedostatky, se kterými se občas potýkáme, a diskutovat o tom, co by přispělo k ještě lepšímu trávení volného času v Týnci. Snažili jsme se nezapomenout na nikoho, od předškolních dětí po seniorky a seniory, mluvili jsme o sportovním vyžití, o milovnících kultury, výstav, divadla a hudby, o nejrůznějších akcích, festivalech a soutěžích, které se v Týnci konají. Vznikl seznam aktivit, které by mohly přispět k ještě lepší volnočasové nabídce. Diskuse probíhala nejprve v plénu a pak v pracovních skupinách, které se věnovaly čtyřem tématům: Jak město podporuje volnočasové aktivity (různé způsoby podpory ze strany města s důrazem na ty nefinanční); Prostory pro volný čas (jaké vybavení je v Týnci k dispozici uvnitř i venku, co vyhovuje a co by se mělo zlepšit); Akce – propagace – spolupráce (v Týnci probíhají nejrůznější festivaly, sportovní akce, koncerty apod. – jak je koordinovat, propagovat, co změnit); Mají všichni stejnou příležitost? (trávení volného času v Týnci pro všechny lidi od nejmladších po nejstarší a pro ty, kdo nejsou organizováni v klubech či spolcích). Na závěr jsme konstatovali, že vzniklo mnoho námětů, se kterými je třeba dále pracovat; vedení města, kulturní a sportovní komise a zúčastněné spolky zváží, jak na veřejnou diskusi navázat. Účastníci/ice na veřejné diskusi ocenili zejména otevřenou debatu, kvalitní řízení diskusí

S výsledky debaty v pracovních skupinách se všichni zúčastnění vzájemně seznámili

ve skupinách, příjemné prostory místa konání – školy, velký zájem lidí a výborný štrúdl. Připomínky se týkaly zejména nedostatku času pro diskusi ve skupinách, umožnění diskuse předem na webu a zajištění programu pro děti (aby nenarušovaly debatu).

Na hodnotící schůzce s vedením města jsme konstatovali, že jedna debata stačit nebude. Setkání určitě splnilo, až překročilo naše očekávání v tom, že se zúčastnilo hodně lidí a vznikla spousta zajímavých nápadů a návrhů, ale bylo zřejmé, že je s nimi třeba dále pracovat. Jasně ale nebylo to, kdo se jich ujme. Jaké konkrétní kroky budou následovat, aby se zajímavá myšlenka stala skutečností? Rozhodli jsme se proto pro další krok. Tím bylo svolání společného jednání sportovní a kulturní komise města. Tam se pojmenovala nejdůležitější témata, která vzešla z veřejné diskuse a kterými je třeba se prioritně zabývat.

Sešli jsme se v lednu 2016 v počtu pouhých 8 osob. Připomněli jsme si průběh a hlavní výstupy z listopadové veřejné diskuse a shodli se na 4 tématech, která považujeme pro volnočasové

aktivity v Týnci za nejdůležitější: rozvoj vycházkových tras a cyklotras a jejich dovybavení; místo pro sport a kulturu, prostory pro setkání spolků; Sázava (úprava břehů řeky, cesty kolem řeky a přístup k řece); podpora činnosti spolků cestou hledání osobností a jejich dlouhodobou motivací. Na jednom z témat jsme si pak ukázali, jak hodnotit konkrétní kroky, kterými lze přispět ke zlepšení, z hlediska jejich proveditelnosti a dopadu na řešený problém. Na závěr jsme se domluvili, že takto bude vedení města ve spolupráci se sportovní a kulturní komisí a vedením spolků v práci pokračovat.

► ZA CO SE POCHVÁLIT A NA CO SI DÁT PŘÍŠTĚ VĚTŠÍ POZOR

Co se povedlo a proč

- veřejná diskuse „Týnec – místo pro volný čas“ byla hojně navštívená velmi pestrou skupinou těch, kteří žijí v Týnci, a závěry z ní (výstupy z pracovních skupin) byly konkrétní a věcné,
- podařilo se ukázat, že různá zlepšení nejsou nutně spojena s investičními projekty; mnohdy stačí lidská invence, energie a vůle ke spolupráci,
- vedení města se přesvědčilo, že lidé mají chuť diskutovat o věcech, které se jich týkají, že jsou aktivní, umí mluvit k věci a zajímají se o dění ve městě.

Ke kvalitě diskusí v pracovních skupinách přispěli facilitátoři/rky, kteří zaznamenávali všechny náměty a postarali se, aby ke slovu přišli všichni, kdo měli zájem

Co se nepovedlo a proč

- nepodařilo se získat nové nositele/ky a realizátory/ky námětů vzešlých z veřejné diskuse například z řad členek a členů spolků či obyvatel Týnce; výstupy z diskuse zůstaly v poloze přání, jejichž realizace je úkolem vedení města. Část problému tkvěla v tom, že jsme se shodli na délce diskuse max. 3 hodiny, ovšem na podrobnější rozpracování tento čas nepostačuje,
- zapojování veřejnosti v Týnci nemá praktického nositele/ku, který by převzal práci Honzy a Veroniky, rozvíjel své dovednosti a znalosti a zapojování veřejnosti vytrvale vnášel do života v Týnci,
- na formulování priorit vzešlých z veřejné diskuse se podílelo pouze 8 lidí; byla to silná skupina zahrnující starostu,

místostarostu a vedení některých spolků, ale přesto by výsledný seznam 4 priorit potřeboval prověření v diskusi se širším okruhem lidí,

- ▶ ačkoli bylo nakonec vše dobře zorganizováno, nepodařilo se vytvořit tým pro přípravu veřejné diskuse; dobrý výsledek byl více věcí osobního nasazení jednotlivých lidí než dobrou týmovou prací.

▶ STRUČNĚ ZÁVĚREM

Pohledem zvenku by se mohlo zdát, že úsilí o zapojení veřejnosti v Týnci nad Sázavou bylo úspěšné. Veřejné debatě o Týnci – místu pro volný čas věnovalo pozornost a energii přes 70 lidí. Přišli, mluvili otevřeně, naslouchali si navzájem, obhajovali svá stanoviska a brali do úvahy ta odlišná, nebáli se říct nahlas, co si myslí, po čem touží, z čeho mají obavy. Úspěch? Snad ano, částečně a jaksi na první pohled. Budme za to rádi, ale přeče jen... Z dlouhodobého hlediska a při hlubším zkoumání nevypadá onen výsledek nijak jednoznačně. Proč?

Podařilo se uskutečnit ojedinelou akci, která ale, obáváme se, nemá hlubší ukotvení v obci, v jejím vedení a v místních lidech. Nejistota plynoucí ze zjevně odlišného přístupu vedení města (někteří pro, jiní s výraznými pochybnostmi) vedla k opatrnému postupu, snažili jsme se být připraveni na všechno, neplánovat příliš daleko dopředu, nenaléhat tam, kde jsme cítili nestabilitu, křehkost a možný konflikt. Ti, kdo celý projekt

iniciovali, tedy Honza a Veronika, nejsou místní; chyběly nám tedy autentické vazby na místo, hlubší znalost místa a jeho lidí. Honza jako městský architekt je spjat s navrhováním a obhajováním konkrétních záměrů a asi vypadal poněkud nedůvěryhodně v pozici člověka, který nabízí platformu pro otevřenou diskusi. Konzultantka a facilitátorka dojíždějící přes půl republiky měla výhodu místní nezávislosti, ale omezený čas a energii na pobývání v místě; jsou věci, které po telefonu neprodiskutujete a osobní setkání nic nenahradí. Zdá se, že Honzovo a Veroničino týnecké usilování nemá jasného pokračování. Na druhou stranu ale v čele Týnce stojí silný starosta, který zapojování veřejnosti podpořil jak vahou své osobnosti, tak praktickou podporou a osobní účastí. V jeho okolí se jistě najdou lidé, kteří to vnímají a zareagují.

JAKÉ CHCEME NÁMĚSTÍ V ČERNOVICÍCH? ANEB JAK USPOŘÁDAT DOPRAVU I ŽIVOT A JAK NALOŽIT S BÝVALOU RADNICÍ

PETR KLÁPŠTĚ

► ÚVODEM

Černovice jsou městečko středověkého založení. Leží na pomezí současného kraje Vysočina a kraje Jihočeského v harmonické kopcovité krajině Vysočiny a má v současnosti cca 1800 obyvatel. Město funguje jako spádové centrum pro vesnice v bezprostředním okolí a je členem nově se rozvíjejícího Dobrovolného svazku obcí Nová Lípa, který má v Černovicích svou kancelář. Zapojení Černovic do projektu Angažovaně offline iniciovala právně aktivní koordinátorka meziobecní spolupráce svazku obcí Alžběta Kolářová, která sama bydlí v sousední obci a v Černovicích pracuje.

Bylo jasné, že je potřeba využít participaci pro aktuální důležitá témata. V Černovicích byla v době počátku projektu Angažovaně offline důležitá témata dvě, a obě nejednoduchá. Tím prvním, konkrétnějším, bylo řešení budoucí podoby náměstí. Náměstí si dodnes uchovalo proporce a strukturu zástavby (a tím i malebnost) ze středověku. Jsou zde význa-

mné stavební dominanty – sakrální stavby kostel Povýšení sv. Kříže v gotickém slohu ze 14. století, později barokně přestavěný, u něj barokní zvonice z 18. století a mariánský sloup z roku 1892, ze světských staveb pak budova bývalé radnice ve své původní jednopodlažní podobě postavená taktéž ve 14. století, později navýšená o patro a v minulém století přebudovaná velmi razantním zásahem na kino, dnes v obecním vlastnictví a bez využití. Jak s budovou, která je dispozičně jednoúčelová (kino), dnes naložit, je téma ve městě dlouhodobě diskutované bez jasného závěru. Na jedné straně pro budovu ve stávající podobě není využití a ani se nenabízí veřejné či komerční využití, které by odpovídalo náročnosti přeměny jednoúčelové stavby na standardnější dům. Na druhé straně je škoda jednu z historických dominant náměstí zbourat. Dalším oříškem na náměstí je doprava. Hlavní silnice na náměstí spravuje kraj, který přišel s řešením jejich rekonstrukce do podoby dvou kruhových objezdů – tedy extravilánového řešení velmi nepříznivého pro chodce. Město najalo architektky a architekty, aby se pokusili vymyslet jiné řešení, které vyhoví dnešním dopravním požadavkům na bezpečnost, ale bude citlivější vůči chodcům a historické struktuře náměstí, a aby se podařilo skutečně citlivější řešení dohodnout. Ale co zbytek náměstí? Nebylo by vhodné – když už jednou na náměstí „přijde stavba“ – udělat i další úpravy?

Druhým aktuálním tématem byla starostou města iniciovaná potřeba strategického plánu. A to skutečně jako strategického dokumentu sloužícího k domluvě, co opravdu je třeba ve

První plánovací setkání – hodnocení priorit pomocí prioritních bodů

městě měnit a co konkrétně pro to udělat. V roce 2015 již vznikly analýzy existujících dat a první sběr podnětů v rámci Místní agentury 21, ale otázka, jak strategický plán připravit jako dohádovací proces, zůstávala otevřená.

► ČEHO JSME CHTĚLI DOSÁHNOUT

Původní ambicí bylo rozpohybovat veřejnou participativní diskusi pro obě témata – budoucnost náměstí i strategický plán – jen v malém odstupu, aby probíhaly z velké části souběžně. Bylo dohodnuto, že zdroje projektu Angažovaně offline doplní město z jiných zdrojů, aby byla zajištěna kvalitní propagace, materiálně-technické zajištění akcí a zejména facilitace. Cíle byly následující:

- Přinést dlouhodobou vizi pro město i náměstí;
- Nastavit komunikativní kulturu rozhodování a překonat dlouhodobé neshody, které okolo podoby náměstí ve městě jsou;
- Zaktivizovat nové lidi (zatím je aktivní jádro těch, co se zajímají a starají o akce a dění ve městě, malé a jednotlivci jsou přetíženi).

Pro průběh participace i postupné změny v záměrech byli důležití jednotliví lidé – hybatelé. Jak již bylo zmíněno, zapojení do projektu Angažovaně offline iniciovala aktivní a komunikativní (a pracovně velmi vytižená) koordinátorka meziobecní spolupráce Alžběta Kolářová, která za vydatné pomoci svého

manžela Jana Koláře participativní plánování cíleně podporuje a očekávala od něj kromě výstupů lépe odpovídajících potřebám obyvatel a obyvatel i zvýšení jejich zájmu o veřejné dění a zvýšení angažovanosti. Starosta města Jan Brožek se snažil zejména o to, aby se jak v řešení náměstí, tak v přípravě projektů a aktivit města konstruktivně pokročilo. V průběhu přípravy a aktivit města konstruktivně pokročilo. V průběhu přípravy dával rozumně zdůvodněným novým myšlenkám a postupům v procesu participace i v architektonickém řešení náměstí šanci, ale vždy po delší racionální debatě a úvaze, nevrhal se do ničeho hned a po hlavě. Velmi důležitou iniciativní roli sehráli architektky a architekti z ateliéru Studio 91, kteří sami iniciativně začali přemýšlet o dalších nedopravních tématech náměstí. Na řešení náměstí pracoval pestrý tým ve složení Petr Neřold, Petr Vydra a Kateřina Postupová. Petr Vydra už měl z minulosti s participativním projektem zkušenost. Petr Neřold se do projektu hluboce ponořil se „srdcařským“ přístupem a neustále otvíral další témata a možnosti a svou energií a vytrvalým hledáním řešení v momentech nejistoty či problémů výrazně ovlivnil průběh.

Druhé plánovací setkání – vyjádření souhlasu/nesouhlasu s výroky pomocí lepicích bodů

► KDO, CO, KDY A PRO KOHO

Různé skupiny obyvatel/ek a uživatelů/ek mají k prostoru náměstí mírně odlišný vztah. Lze takto identifikovat následující skupiny:

- Vlastníci okolních domů a provozovatelé obchodů a služeb. Kromě příjemné podoby náměstí je zajímavá jeho dostupnost a návštěvnost;
- Obyvatelé/ky města na náměstí bydlící;
- Ostatní obyvatelé/ky města;
- Zastupitelé/ky – protože podoba náměstí i strategie jsou zásadními tématy práce zastupitelstva, bylo podstatné, aby se zastupitelé/ky zúčastnili a měli přímou zkušenost s diskusí jak z hlediska průběhu, tak závěrů. Proto byli na setkání zváni jmenovitě;
- Obyvatelé/ky okolních obcí – protože náměstí užívají i návštěvnice a návštěvníci z okolních obcí, kteří sem vyrážejí do práce, do školy, nakoupit či na akce a užívají ho vlastně obdobně jako občané/ky Černovic, kteří na náměstí nebo v jeho nejbližším okolí přímo nebydlí. Proto jsme se nesnažili na jejich přilákání cíleně zaměřit propagaci, ale zároveň zůstávala otevřená možnost je zapojit.

Odlíšnosti skupin se projeví jen v zaměření propagace, při přípravě agendy setkání jsme se rozhodli, že všechna témata budou diskutovat všichni.

► TÝM MÍNÍ, ŽIVOT MĚNÍ

Původní plán a harmonogram sestavený společně s Alžbětou Kolářovou a panem starostou předpokládal, že participativní řešení náměstí otevře dveře participativní tvorbě strategie. A že na plánovací setkání nad náměstím hned naváže schůzka zárodku přípravného týmu na strategii v následujícím časovém sledu:

- Říjen 2015: první veřejné plánovací setkání věnované náměstí, které vytvoří podklad pro práci architektů/ek a počátek práce na přípravě strategického plánu;
- Leden 2016: druhé veřejné plánovací setkání věnované náměstí zaměřené na zpětnou vazbu k variantám řešení náměstí;
- Únor 2016: první velká veřejná akce věnovaná přípravě strategického plánu;
- Další pokračování v práci na strategickém plánu v pracovních skupinách.

Takto se také aktivity rozběhly. 26. října 2015 proběhlo první plánovací setkání zaměřené na vnímání současného stavu náměstí a pojmenování potřeb do budoucna. Jako speciální téma jsme zařadili možnosti využití budovy bývalé radnice. Účastnice a účastníci byli na setkání zváni pomocí letáků a plakátů a s využitím již z dřívějšíka sebraných kontaktů. Protože zpravodaj města „Černovicko“ je dvouměsíčník, byly možnosti jeho využití omezené. Účast byla poměrně nízká

(24 příchozích), ale byly pestře zastoupeny všechny skupiny – lidé bydlicí na náměstí, jinde ve městě i v okolních obcích a i majitelé/ky provozoven. Bylo také dopředu avizováno, že na setkání naváže první seznamovací a informační setkání přípravného týmu strategického plánu. Ale diskuse nad náměstím byla plodná a užitečná a protáhla se. Většina zúčastněných na konci již neměla čas, síly nebo intelektuální kapacitu zamyslet se ještě nad strategickým plánem. Proto jsme první schůzku nad strategií odložili – a protože se blížily Vánoce a nechtěli jsme, aby příprava strategie ztratila přes svátky tempo, odložili jsme ji až na leden. Na schůzce nad výsledky prvního plánovacího setkání, kde byli přítomni i architekti/ky a probírali jsme, co z výstupů setkání plyne pro zpracování do studie a jak proběhne plánovací setkání nad variantami řešení, navrhl pan starosta změnu v celkovém harmonogramu. Usoudili, že by bylo realističtější dokončit nejprve studii náměstí, která je pro budoucnost města velmi důležitá a zaslouží si plnou pozornost ze strany vedení obce, a teprve poté, až bude o studii rozhodnuto a bude se pracovat na dalších stupních dokumentace, zahájit práce na participativním strategickém plánu. Tak jsme se také dohodli.

Architekti/ky tedy navrhli tři variantní řešení náměstí, která byla představena na druhém plánovacím setkání 7. března 2016, jež mělo o trochu větší účast (30 lidí). Přítomní měli řadu dotazů k prezentovaným variantám a poté podrobně diskutovali pozitiva a negativa a náměty k prezentovaným řešením. Nakonec formou přidělení bodů souhlasu nebo nesouhlasu k výrokům

vyjádřili míru souhlasu či nesouhlasu s takto formulovanými hodnoceními. Toto setkání bylo poslední aktivitou před sepáním tohoto textu, na následujících stranách je popsán předpokládaný vývoj událostí. Výsledky setkání nyní spolu se studií projednají ještě zastupitelky a zastupitelé. Pak bude možno zahájit práci na strategickém plánu.

► DETAILNÍ PRŮBĚH OBOU SETKÁNÍ

1. setkání – analytické

Při přípravě prvního setkání jsme hodně zvažovali, jak ho vést v situaci, kdy je již část náměstí – silnice a související prostory – kvůli jednání s krajem nakreslená. Nakonec jsme se rozhodli limit dohody s krajem jen vysvětlit, ale návrh dopravního řešení neukazovat, aby nestrhl pozornost od komplexního popisu vnímání situace a potřeb. V úvodu tedy byla zúčastněným vysvětlena situace, ve které se město nachází a která limituje možnosti řešení náměstí, tedy že náměstím vedou silnice spadající pod správu kraje. Město Černovice chce být připravené, aby v momentě, kdy bude kraj rekonstruovat své komunikace, bylo možné navázat rekonstrukcí okolních prostor. S krajem a dotčenými orgány bylo dohodnuto dopravní řešení, které co nejméně omezuje okolní veřejné prostranství. Participace veřejnosti v této situaci sbírá podněty a dá zpětnou vazbu k možnostem řešení veřejného prostranství v návaznosti na toto dopravní řešení silničních komunikací. Spolu

s architektky/kami jsme dohodli, že na prvním veřejném plánovací setkání mají být zjišťovány a diskutovány následující vstupy, což se také stalo:

Vnímání současného stavu:

- ▶ Vnímané hodnoty území (takové, které mají územní průmět – váží se k fyzickému místu či prvku) – co ze současného stavu je vhodné zachovat nebo případně návrhem rozvíjet a následně třídění hodnot dle vnímané důležitosti.
- ▶ Vnímané problémy území – co je vhodné pokusit se návrhem změn v území řešit nebo alespoň neprohlubovat a následně třídění problémů dle vnímané závažnosti.

Preferovaný cílový stav (v budoucnu po realizaci):

- ▶ Cílové aktivity – jaké aktivity a služby v lokalitě chybí (jak v objektech, tak ve veřejném prostoru) a je vhodné prověřit jejich začlenění do návrhu řešení lokality a následné třídění aktivit dle vnímané důležitosti.
- ▶ Možnosti využití budovy bývalé radnice a následné třídění návrhů dle vnímané užitečnosti.
- ▶ Cílový charakter / image – k posílení jakého dojmu z území mají návrhy využít prostředků architektonické kompozice a následné třídění návrhů dle názorové četnosti.

Diskuse probíhala tak, že ve dvou facilitovaných pracovních skupinách byly diskutovány jednotlivé okruhy vstupů. Nejprve proběhl brainstorming, v němž se vytvořil ke každému

okruhu seznam podnětů. Poté se skupiny seznámily navzájem s výsledky své práce. Dokončený seznam poté účastníci a účastníci ohodnotili prioritními body, aby byly výsledky roztríděny dle vnímané důležitosti. Pro inspiraci uvádíme v tabulce program (libreto setkání), který jsme si pro potřeby organizátorů a vystupujících připravili (viz str. 35–36).

2. setkání – zpětnovazebné

Úkolem druhého setkání bylo získat zpětnou vazbu k jednotlivým variantám. Aby se dodržela kontinuita, program jsme zahájili prezentací výstupů minulého setkání. Poté navázal architekt Petr Neřold prezentací variant na projektoru a zároveň přítomní dostali do rukou 4 kopie variant na A3 formátech. Všichni měli velké množství dotazů zejména k dopravnímu řešení. Následně proběhl v plénu brainstorming zaměřený na komentování návrhu – pozitiv, negativ a námětů. Výroky jsme zapisovali na velkou plachtu a třídili jsme je na ty, které se týkaly jednotlivých variant a ty, které se týkaly jejich společných rysů. Nakonec formou přidělení bodů souhlasu nebo nesouhlasu k výroky vyjádřil každý za sebe míru souhlasu či nesouhlasu s takto formulovanými komentáři (účastníci mohli využít 5 bodů souhlasu a 5 bodů nesouhlasu, nemuseli použít vše). Na úplný závěr jsme „palcováním“ (každý rychle vyjádří gestem svůj postoj – palec nahoru znamená vyhovuje, palec vodorovně neutrální hodnocení a palec dolů nevyhovuje) ještě rychle vyhodnotili postoj k variantám řešení bývalé budovy radnice.

DOJEM A POSTŘEHY INICIÁTORKY PROJEKTU

„V Černovicích nebyla zjevná ‚optimální‘ varianta řešení náměstí. Vedení města nedokázalo definovat zadání pro projektanta/ku. Proto zvolilo nový přístup, kdy je plánování přítomen sám projektant/ka, slyší potřeby obyvatel a dokáže na míru navrhnout varianty, o kterých se následně uvažuje. Příjemným překvapením bylo snadné nalezení výsledného řešení. Předpokladem je ‚otevřenost‘ radnice k nečekanému řešení, neformální forma plánovací aktivity. V Černovicích byla zvolena dvouetapová forma, kdy nejprve byly sebrány nápady, klady a zápory prostoru, potřeby občanek a občanů a aktivity, které by se na náměstí měly odehrávat. Následně proběhly dvě schůzky facilitátora/ky, projekčního ateliéru a vedení města, ze kterého vzešla objednávka tří variant se zapracovanými výstupy z prvního plánování.

Mezi prvním a druhým plánovacím setkáním byl čtyřměsíční odstup. Tento odstup byl z mého pohledu důležitý, aby si místní mezi sebou řekli, jak je důležité vyjádřit se ke změně prostoru, aby jim pak vyhovoval. Proto podle mého názoru na 2. plánování přišlo více lidí, kteří již nebyli jen zvědaví, ale chtěli do podoby náměstí skutečně promluvit. Velký význam mělo i to, že se účastnice a účastníci z prvního setkání přesvědčili, že jejich připomínky byly zapracovány.

Plánování s veřejností vidím jako málo užívanou možnost hledání řešení na míru. Vyžaduje dostatek času před zahájením investice, který se všem vrátí v podobě snadného rozhodnutí a projektu na míru podle zjištěných skutečných představ a potřeb lidí.

Když se ohlédnu po druhém setkání – co se povedlo:

- na druhé setkání přišli nejen lidé z minulého plánování, ale i další, kteří se o aktivitách a přínosech minulého setkání dozvěděli z doslechu;
- plánování se zúčastnilo několik zastupitelů (5 z 9), včetně 2 opozičních;
- na plánování přišli i největší „potížisti“, které se facilitátorovi/ce podařilo vtáhnout do plánování;
- lidé neměli ostych vyjádřit svůj názor;
- bylo stručně představeno „zadání“ – zapracované výstupy z minulého setkání – a šlo navázat;
- plánování proběhlo v příjemné atmosféře;

- vybraný prostor byl vhodný – obřadní síň sloužící k zasedání zastupitelstva, ale i k jiným akcím (ač na půdě úřadu, ale bez ostychu, technika vyhovující funkční, odpovídající potřebám plánování);
- občerstvení bylo vnímáno jako pozitivní, příjemné a osvěžující, přirozené, vhodné, v odpovídajícím množství a formě (sušenky, zákusky, balené nápoje vzhledem k minimálnímu zázemí u sálu, hroznové víno a cherry rajčata);
- podklady pro plánování byly přehledné;
- skeptické názory se podařilo zvládnout a obavy vysvětlit;
- představené varianty obsahovaly výstupy z minulého plánování;
- lidé skutečně věřili, že i jejich nové (dnešní) náměty a připomínky budou zapracovány;
- náměty se podařilo vyhodnotit na místě z hlediska priority;
- zvolená technika zapojení a facilitace byla adekvátní prostředí, atmosféře, počtu zúčastněných;
- aktivity byly srozumitelné;
- zúčastnění poměrně snadno dospěli ke shodě;
- účast architektů/ek byla vnímána pozitivně jako konstruktivní prvek;
- architekti/ky byli vnímáni jako lidé, kteří místním chtějí pomoci s řešením situace;
- na závěr byly zástupcem vedení města – starostou – shrnuty hlavní výstupy ze setkání a představeny další kroky zastupitelstva.

Co se nepovedlo:

- tiskové prezentační výstupy měly rezervy – forma výtisků na A3 sice odpovídala práci na stolech více než větší formát, ale byla dost malá; variantní řešení mohla být v jedné verzi vytištěna ve větším formátu a na viditelném místě vyvěšena.

Co by se dalo zlepšit:

- přitáhnout k účasti i další zastupitele/ky;
- navýšit rozpočet na tisk, a zlepšit tak čitelnost prezentačních výkresů.“

Ing. Alžběta Kolářová,
koordinátorka meziobecní spolupráce
Dobrovolného svazku obcí Nová Lída

DOPLNĚNÍ SPOLUKOORDINÁTORA SETKÁNÍ

„Setkání byla určitě přínosná, doplním ještě další postřehy:

Co se povedlo:

- vytvořit u lidí přesvědčení, že je vůle s náměstím skutečně něco dělat;
- zapojit a vtáhnout veřejnost do procesu plánování;
- zaznamenat a probrat všechny vyvstalé okruhy problémů týkající se prostoru náměstí;
- postupně osvětlit některým zúčastněným účel schůzky a předložených návrhů;
- návrhy byly vnímány spíše pozitivně.

Co se nepovedlo:

- časový rozvrh;
- málo času na seznámení s hodnocením předešlé fáze (pro nově příchozí možná chybělo připomenutí či podrobnější obeznámení se smyslem, průběhem a vyhodnocením prvního setkání);

- možná příliš prostoru pro představení architektonického návrhu;
- prostoje při prezentaci (promítání);
- celková nekoncentrovanost v závěrečné třetině (přílišný ruch).

Co by se dalo zlepšit:

- prezentace návrhu, a to i během diskuse (je pravda, že vyvěšení variant ve větším formátu by pomohlo, ale možná by to mohlo být i naopak – na viditelnou nástěnku zapisovat a prostor na stole věnovat pouze návrhům);
- během diskuse s přibývajícimi poznámkami se zmenšuje prostor pro prezentaci, resp. jedno s druhým se překrývá;
- vedení diskuse;
- občerstvení.“

Ing. arch. Jan Kolář

► ZA CO SE POCHVÁLIT A NA CO SI DÁT PŘÍŠTĚ VĚTŠÍ POZOR

Velmi mnoho dobrých postřehů popsali už Alžběta a Jan Kolářovi. V ohlédnutí se tak zaměřujeme hlavně na splnění cílů a očekávání a na podrobnější rozepsání některých myšlenek.

Co se povedlo:

I při relativně malé účasti bylo složení zúčastněných pestré. Byly zastoupeny všechny cílové skupiny, na které byl projekt zaměřen. Starosta si pochvaloval, že přišli důležití a znalí lidé

a že dali šanci dohodě a otevřeli se komunikaci. Podařilo se ukázat vedení města i všem přítomným, že participace může být kultivovaná, příjemná a užitečná. To může být dobrý základ pro další aktivity – třeba hned navazující strategický plán.

Podařilo se vytvořit novou náplň a naději pro nový život budovy bývalé radnice, ač v to starosta již ani nedoufal. Ale inspirativní výsledky prvního setkání přece jen přinesly vodítka a hlavně architekt „srdcař“ Petr Neřold kreslil a zkoušel obrovskou spoustu možností (a prověřoval nosnou konstrukci budovy, co je a není možné, dokud řešení nenalezl). Nakonec přišel těsně před setkáním s koncepcí přeměny budovy na

nevytápěnou, leč před nepříznivými povětrnostními podmínkami chráněnou halu s vloženými drobnými objekty pro uzavřené klubovny – náklady na přestavbu tak nebudou větší než na demolici a popotávané akce budou mít před nepříznivými povětrnostními podmínkami chráněný prostor, kde se mohou konat.

I v oblasti dopravy se podařilo najít široce pozitivně vnímané řešení a proces proběhl kultivovaně. Je tak velká naděje, že koncepce úprav náměstí bude i nadále dlouhodobě sledována.

Co se nepovedlo

Zatím se nepovedlo aktivizovat nové lidi. Na první setkání přišli především lidé již aktivní, na druhé i některé nové tváře, o aktivizaci zatím ale mluvit nelze. Je ale ještě šance dále při tvorbě strategického plánu více zaháčkovat nově příchozí a případně i další jednotlivce.

Architekt „srdcař“, který svým zaujetím a nápady pravděpodobně zachránil dům ze 14. století i finance města, se tak ponořil do vysvětlování variant a zejména nového využití bývalé radnice, že se i v diskusi chystal každého drobného návrhu i komentáře a pokračoval ve vysvětlování – čímž jednak narušoval průběh facilitace a jednak se tolik nekoncentroval na to, co lidé hodnotí a proč. Příště je třeba lépe vymezit role – ale udržet „srdcaře“ v jasné roli půjde vždy jen do určité míry a je třeba s tím trochu počítat.

Rezervy byly zejména v propagaci, kde jsme mohli lépe zaměřit nástroje komunikace podle jednotlivých skupin a absencí většího týmu, na který se další lidé nabalí.

► STRUČNĚ ZÁVĚREM

Projekt v Černovicích je zajímavý tím, jak dobře ukázal, že pro úspěch projektu je důležitá dobrá synergie podniků veřejnosti a nasazení a práce architektů/ek. Kdyby totiž neproběhla participativní setkání, pravděpodobně by vedení obce obtížně rekonstruovatelnou budovu bývalé radnice po peripetiích s hledáním vhodného účelu zbořilo. Ale participativní diskuse dala ještě šanci v podobě zacílení pozornosti a námětů. A opět – kdyby se práce chopil architekt rutinér, který si jen odpracuje zaplacené hodiny, asi by z náznaků setkání dobrý program a návrh nevytvořil. Díky tomu, že na dobré výstupy participace navázala práce architekta, který se jednak poctivě snažil a jednak má dobré nápady, je výsledkem řešení, ze kterého mají upřímnou radost nejenom ti, kteří se setkání zúčastnili, ale i starosta a architekti/ky. A duch náměstí i starobylého domu má impulz, aby mohl žít dál.

Čas	Aktivita	Cíl	Popis	Kdo	Materiál
Při příchodu	Grafická docházka + přivítání (uvítací dvojice)	Přivítat přítomné + získat kontaktní údaje + získat informace o přítomných	Každý se zapíše do prezenční listiny, vyznačení bydliště na mapě města. Lidé bydlící mimo mapu nalepí bod na okraj mapy.	Alžběta Kolářová, Eva Klápšťová, při návahu Petr Klápšťě	1 × stoleček, prezenčka (jméno, kontakty mail a tel., podpis), 1 × mapa města – „turistická“ nebo ortofoto s názvy ulic, nikoli katastrální;
	Vyplnění pracovního listu/dotazníku	Přimět zúčastněné pomalu k zamyslení, zabavit je do začátku, než začne diskuse	Každý dostane u vstupu pracovní list k vyplnění + dotazník zpětné vazby.		Program s otázkami, feedback dotazník – 50 ×
	Směrování pozdních příchozích	Rychle usadit pozdně příchozí	U vstupu zůstává „styčný důstojník“ a posílá pozdě příchozí ke stolům.	Eva Klápšťová	
18:05	Přivítání a představení	Nastavit reálná očekávání od setkání i celého projektu	1/ Přivítat, poděkovat za účast; 2/ Uvést zejména základní rámec => kraj plánuje rekonstrukci svých komunikací, město se přidá – to znamená potřebu respektovat krajské silnice; 3/ Vějit se do 3–5 minut!	Starosta města	
	Představení harmonogramu projektu a setkání	Nastavit reálná očekávání od setkání a seznámit účastníky s pravděpodobným navázáním	Uvést sekvenci – setkání na zjištění potřeb – zapracování – setkání na zpětnou vazbu – finální studie	Petr Klápšťě	
	Představení architektů/ek	Jasně vyjádřit vůli vytvořit nové varianty	Uvést svou roli na setkání – poslouchat a případně se doptat pro co nejlepší porozumění potřebám	Architekti A91	
	Představení harmonogramu setkání	Zorientovat v průběhu setkání	Uvést program setkání a pravidla diskuse	Petr Klápšťě	Pravidla diskuse na flipu
	Dotazy	Zodpovědět dotazy k dalším postupům		Petr Klápšťě, odpovědi podle povahy dotazu	
18:25	Skupinová práce – hodnoty a problémy	Představení se	Všichni diskutující ve skupině se postupně představí – jméno, vztah k místu. Facilitátor/ka se představí první.	PK, EK v případě 3 skupin ještě AK	fixy
		Popsat hodnoty a problémy území s územním průmětem	Nejdřív se řeší hodnoty, potom problémy. Facilitátor/ka zváží, jestli projde s lidmi místo (dle jejich připravenosti a místa konání), pokud ne, na počátku dá všem u stolu 1–2 minuty potichu na rozmyšlení, pročítání vlastních pracovních listů. Kruhová diskuse 1 kolo a pak už na přeskačku, co koho napadne. Teprve později studujeme a doplňujeme. Problémy a hodnoty jsou lokalizovány na mapě kresbou s číslem.	Facilitátoři/rky skupin	Ortofoto – na každý stůl jedno, 6 archů flip chartového papíru na každý stůl

Čas	Aktivita	Cíl	Popis	Kdo	Materiál
	Skupinová práce deficity centra	Popsat, jaké aktivity a služby v centru Černovic lidé postrádají	Týká se jak aktivit ve veřejných prostranstvích, tak v objektech. Způsob práce ve skupinách stejný jako u problémů a hodnot.		
	Prohlídka ev. prezentace práce všech skupin	Stručně seznámit ostatní skupiny s výsledky	Prohlídka ev. prezentace 2 min, každá skupina velice stručně představí. Prezentují pro úsporu času facilitátoři/rky.	Petr Klápště	
	Priority hodnot a problémů	Přidat hodnotám a problémům priority dle zúčastněných	Hodnotí se dohromady – napříč skupinami, každý/á dostane 5 prioritních bodů (pro hodnoty a problémy samostatně), které přidělí;	Petr Klápště	
19:00	Skupinová práce – aktivita	Popsat cílové aktivity území	Potřeba popsát jak aktivity současné k zachování, reakci na pocítované deficity i další nápad. Způsob práce ve skupinách stejný jako u problémů a hodnot.	Facilitátoři/rky skupin	
	Skupinová práce – charakter	Popsat cílový charakter území	Přidavná jména – když přicházím (přijíždím) na náměstí, jak má prostor působit, jaký má mít charakter (reprezentativní, domácký, otevřený, uzavřený, hravý, pestrý, jednotný, zelený, ...). Pokud se objeví potřeba charakterizovat některý dílčí prostor, vytvoří se druhý seznam pro díličí podprostor	Facilitátoři/rky skupin	
	Skupinová práce – kino	Promyslet, jak by se dala využít budova kina	Miněno je k jaké funkci, aktivitám. Možno případně zařadit před charakter.	Facilitátoři/rky skupin	
	Prohlídka výsledků skupin – ev. prezen- tace – dle času	Obdobně jako u problémů a hodnot	Obdobně jako u problémů a hodnot	Petr Klápště	
	Priority: aktivity charakter a obavy a rizika	Obdobně jako u problémů a hodnot	6 prioritních bodů k rozdělení k preferovaným aktivitám, 3 k charakteristikám a 3 k využití kina	Petr Klápště	
19:50	Co bude dál v projektu	Vysvětlit všem další postup a jejich roli v procesu	Připomenutí dalšího průběhu a výzva k očekávání dotazníku	Petr Klápště	
19:55	Rozloučení a poděkování	Poděkovat za věnovaný čas a energii, připomenout další průběh	Poděkování příchozím za čas a oficiální ukončení setkání	Starosta města	

ZÁVĚREM O POUČENÍ, LIDECH A DŮVĚŘE

Všechny čtyři projekty spojovalo, že měly ambice zkusit něco nového či náročného. Měly svoje úspěchy a nezdary a také zkušenosti a poučení. V Oldřichově byl novinkou v českém prostředí pokus o charette a větší zapojení zájemců z místní komunity. Vyzkoušeli jsme si, že to má svá pozitiva. Ale také, že takový proces potřebuje čas a časové rezervy a klade velké nároky na komunikativnost a soustředění architektů. V Brně v Gorkého ulici participace začínala při mnohých nedorozuměních a nepochopení. Ukázalo se, že při otevřenosti a dobré přípravě a facilitaci může participace částečně mít i mediační roli a pomoci neshody překonat. V Černovicích byla v úvodu složitá úvaha, jak pracovat s již existujícím řešením dopravy. Vyzkoušeli jsme si, že s čistým stolem se diskutuje otevřeněji.

Znovu a znovu se ale v naší práci vrací tatáž zkušenost – že participace stojí na lidech, jejich elánu, schopnosti komunikovat, otevřenosti novým řešením a na důvěře ve smysluplnost toho, co společně děláme. Stojí na tom, zda přípravný tým je dost pestrý a dělný a jeho členové a členky svým zájmem, příkladem a propagací přivedou k „diskusnímu stolu“ ostatní. Zda političky a politici mají dost odvahy i přesvědčení, aby dali participaci šanci. Zda facilitátorka či facilitátor předvede dobrý

výkon a zvládne diskusi vést příjemně a zároveň dobře strukturovat výstupy diskuse, aby byly použitelné pro další práci. Zda architektka či architekt nebo jiný odborník či odbornice potřeby lidí vyslechne a poctivě a kreativně je zapracuje. A na spoustě dalších výkonů dalších osob.

Participace se dlouhodobě nedá udržet jen nacvičenými a chytře poskládanými technikami a metodami. Ty jsou podmínkou nutnou, leč nikoli dostatečnou. Participace je prostě a jednoduše práce s lidmi a jejich důvěrou.

Petr Klápště

O AUTORECH

Lenka Tomášová -B. Arch, M.ADU – vystudovala Hampton University, B. Arch a University of Notre Dame, M.ADU v USA. V období mezi studiem pracovala mimo jiné v architektonickém ateliéru John G. Waite Associates, Architects v New Yorku a v letech 2008 až 2010 pracovala v nadaci Prince Charlese (The Prince's Foundation for Building Community) v Londýně v pozici poradce pro architekturu a urbanismus. Tato nadace se zabývá mimo jiné plánováním nových měst, revitalizací stávajících měst a městských čtvrtí, výzkumem a vzdělávacími programy.

RNDr. Blažena Hušková – vystudovala krajinnou ekologii a ochranu a tvorbu životního prostředí na PřF UK; konzultuje a facilituje zapojení veřejnosti do plánovacích a rozhodovacích procesů zejména v menších obcích; školí a vede zpracování strategických plánů, zabývá se interpretací místního dědictví, má zkušenosti s participativním řešením naléhavých lokálních problémů (např. povodně a protipovodňová ochrana); v rámci Fulbright-Masarykova stipendia se věnovala spolupráci školy a obce při péči o věci veřejné.

Mgr. Martin Nawrath – facilituje jednotlivá setkání s veřejností týkající se zejména úprav a tvorby veřejných prostranství, organizuje školení a sám také školí. Inspiraci a nové zkušenosti do Čech přiváží i ze zahraničí (USA, Anglie, Nizozemí). Je editorem metodik a manuálů, které se týkají zapojování veřejnosti do rozhodovacích procesů.

Ing. arch. Petr Klápště, PhD. – konzultant a facilitátor v oblasti participace veřejnosti na projektech v oblasti architektury a územního plánování. Zároveň působí jako odborný asistent a garant předmětu Územní plánování II. – analýzy území na Ústavu prostorového plánování Fakulty architektury ČVUT, kde se také podílí na výzkumech v oblasti udržitelného rozvoje. Napsal řadu teoretických textů o participaci a výchově k občanství, vedl první participaci veřejnosti na regionálním projektu v ČR.

O ORGANIZACI

NESEHNUTÍ – NEzávislé Sociálně Ekologické Hnutí

svoboda – zodpovědnost – angažovanost

Jako sociálně-ekologická nevládní organizace pracujeme na základě přesvědčení, že ekologické a sociální problémy mají společné příčiny a důsledky a s ohledem na to je potřeba je také řešit. Cílem všech našich aktivit je ukázat, že změna společnosti založená na respektu k lidem, zvířatům i přírodě je možná a musí vycházet především zdola. Proto podporujeme angažované lidi, kteří se zajímají o dění okolo sebe a kteří považují zodpovědnost za život na naší planetě za nedílnou součást své svobody. Fungujeme nezávisle na stranických a ekonomických zájmech a výhradně nenásilnými prostředky.

V programu Občanské oko je naším cílem podpořit účast veřejnosti na plánování a rozhodování o záměrech a projektech, které mohou ovlivnit životní prostředí. Chceme podporovat iniciativy, aktivní jednotlivce, propojovat je a posilovat jejich lokální kampaně. Pořádáme vzdělávací i motivační workshopy, poskytujeme dlouhodobou podporu nebo se intenzivně věnujeme vybraným kauzám.

ANGAŽOVANĚ OFFLINE

aneb Čtyři praktické zkušenosti, jak se plánuje a navrhuje se zapojením veřejnosti

Vydalo:

NESEHNUTÍ Brno
Tř. Kpt. Jaroše 18
602 00 Brno
tel: 543 245 342
e-mail: brno@nesehnuti.cz
web: www.nesehnuti.cz

Autoři a autorky textů: RNDr. Blažena Hušková, Mgr. et Mgr. Hana Chalupská, Ing. arch. Petr Klápště, PhD., Mgr. Martin Nawrath, Lenka Tomášová – B. Arch, M.ADU

Grafický design: Denisa Kuimcidis

Tiskárna: BEEZ BEE, s. r. o. – provozovna Na Dvorku, Mlýnská 56, 602 00 Brno

Vydalo NESEHNUTÍ v roce 2016.
Vytisknuto na recyklovaném papíře.

Publikace je vydána v rámci projektu Angažovaně offline aneb Životní prostředí a rozvoj v rukách aktivní veřejnosti (nejen) v Brně. Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů. www.fondnno.cz | www.eeagrants.cz

